

TÜRKİYE’NİN FİLİSTİN SORUNUNA BAKIŞI VE HANGİ KAVRAMLAR ÜZERİNDEN İNŞA ETTİĞİ ÜZERİNE BİR ANALİZ

Şura ÇİÇEK
surachull@outlook.com

Özet

Filistin sorunu Ortadoğu’nun 14 Mayıs 1948 tarihinde David Ben Gurion başkanlığında Tel-Aviv’de toplanan Yahudi Milli Konseyi’nin İsrail devletini kurduğunu açıklamasından beri Ortadoğu’nun uzun soluklu etnik, dini ve toprak paylaşımı temellerine dayalı bir sorundur. Aynı topraklar üzerinde hak iddia edilmesinden dolayı spesifik olarak, aynı topraklar üzerinde hak iddia eden Filistin ve İsrail toplulukları arasında olan sorun; tarafların etnik dini yapısı ve bölgenin jeopolitik öneminden dolayı uluslararası bir sorun haline gelmiştir. Arap ülkeleri ve ABD için oldukça hassas olan Filistin sorunu Türkiye için de çok özel ve farklı bir anlam ifade etmektedir. Tarihsel bir takım sorumlulukların yanında Türkiye’de kendini muhafazakâr demokrat, milliyetçi, sosyal demokrat veya sosyalist olarak nitelendiren kesimlerin her biri Filistin davasına farklı anlamlar ve bağlamlar yükleyerek benimsemişlerdir. Bu noktada hiçbir ülkede Türkiye’de olduğu gibi bir amaç birliği olmadığından sorunun çözümü noktasında Türkiye diğer ülkelerin bir adım önünde yer alıyor. Özellikle AK Parti döneminde Filistin meselesinde şüphesiz Türkiye ciddi bir taraf konumuna geldi. Buna paralel olarak ülkemizde de mesele daha çok içselleştirildi. Örneğin Ak Parti Hükümetinin söylemi İslamcı bir anlayışla ve tarihi referans alan bir bakış açısını oluşturan kavramlar üzerinden inşa etmiştir.

Yazıda ilk olarak, Filistin sorununun tarihsel süreci ve bu süreçte Türkiye’nin hangi siyasi tercihte bulunduğu analiz edilecek, ikinci olarak Türkiye’deki ideolojik grupların Filistin Sorununu hangi kavramsal temalar üzerinden benimsediği incelenecek ve sonuç kısmına yer verilecektir. Bu noktada çalışmanın amacı; Türkiye’nin Filistin meselesini nasıl ve hangi kavramsal temalar üzerinden inşa edip savunmaya geçtiğini açıklığa kavuşturmasıdır. Çalışmanın sonunda anlaşılacak ki Türkiye iç siyasi dinamiklerinden kaynaklı olarak Filistin sorununun çözümünde diğer ülkelere bir adım öndedir.

Yazıda söylem analizi metodu kullanılacak ve söylemler TC. Dış İşleri Bakanlığı, TC Başbakanlığı ve TC Cumhurbaşkanlığı kurumlarından yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Filistin, Türkiye ve Filistin Davası, Kudüs, İdeolojiler.

OVERVIEW OF THE ISSUES OF TURKEY AND PALESTINE AN ANALYSIS ON THE OVER WHICH BUILD CONCEPTS

Abstract

The Palestinian Question Since the Middle East's announcement on 14 May 1948 that the Jewish National Council in Tel-Aviv, headed by David Ben Gurion, established the state of Israel, it is a question based on the long-standing ethnic, religious and land-sharing bases of the Middle East. The problem between the Palestinian and Israeli communities which claim specifically on the same territory because they are claimed on the same territory; has become an international problem due to the ethnic religious structure of the parties and the geopolitical importance of the region. Arab countries and the Palestinian issue is very sensitive for the US represents a very special and a different meaning for Turkey. Besides a number of historical responsibility cat in Turkey conservative democrat, nationalist, each of the segments described as social democrats or socialists adopted by installing different meanings and contexts for the Palestinian cause. At this point, no country in the problem's solution is not an objective point of unity as it is taking place in Turkey Turkey is one step ahead of other countries. Especially during the AK Party in Turkey came to the question of Palestine undoubtedly a serious side position. Parallel to this, the issue was more internalized in our country. For example, the AK Party government has built its rhetoric on concepts that constitute an Islamist understanding and a point of view that takes reference to history.

In this paper, firstly, the historical process of the Palestinian problem and in the process will be analyzed by Turkey which no political preference, the second as the Palestinian question the ideological groups in Turkey will be examined which adopted through conceptual themes and will be included in the results section. The purpose of working at this point is; How the Palestinian issue in Turkey and conceptual themes which will be understood that on the defensive end is to clarify whether the study is constructed out that Turkey is one step ahead of other countries in the solution of the Palestinian problem originated from the internal political dynamics.

Discourse analysis method will be used in writing and discourse TC. Ministry of Foreign Affairs, Republic of Turkey Prime Ministry and Turkish Republic Presidency.

Keywords: Palestine, Turkey and the Palestinian case, Jerusalem, Ideologies.

Tarihsel Süreç

Filistin İsrail sorunu Ortadoğu'nun en önemli ve günümüzde de hala önemini koruyan köklü sorunlarından biridir. Sorunun kökeni 100 yıl öncesine kadar dayanmakta olup sorunun taraflarca çatışmaya dönüşmesi 1929 Balfour Deklarasyonu'ndan sonra İngiliz mandası olan Filistin'de İsrail devletinin kurulmasıyla ve ardından yaşanan yoğun Yahudi göçüyle başlamıştır.1 Kasım 1917'de İngiliz hükümeti, İngiltere Siyonist Dernekleri Başkanı Lord Rotschild'e “ Majesteleri Hükümeti, Filistin'de Yahudi halkı için ulusal yurt kurulmasını uygun bulmaktadır ve söz konusu hedefin gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak için elinden geleni yapacaktır..” vadini içeren mektup yolladı Tarihe Balfour Deklarasyonu olarak geçecek olan mektupla İngiltere bir anlamda Yahudi devletinin kurulmasında hamiliği üstlenmeyi kabul etmişti (İnat, Duran, Ataman,2016, 109). İsrail'in burada bir devlet kurması çevredeki Arap devletlerini oldukça rahatsız etti, İsrail'in ise Arap devletleriyle iyi ilişkiler kurmak yerine kendini tecrit ve sert politikalar izlemesi bölgede gerilimi tırmandırdı.

Tarih 1947 gösterdiğinde BM Filistin Özel Komitesi Filistin'de mandanın sona ermesi ve bölgenin Filistin İsrail arasında taksim edilmesini öngören İsrail'in burada bir devlet kurması çevredeki Arap devletlerini oldukça rahatsız etti, İsrail'in ise Arap devletleriyle iyi ilişkiler kurmak yerine kendini tecrit ve sert politikalar izlemesi bölgede gerilimi tırmandırdı. İlerleyen yıllarda İngiliz mandası olan Filistin'de Arap İsyanlarının çıkması ve ardından Menahem Begin'in yönettiği İrgun örgütü Filistin'deki İngiliz manda yönetimine karşı eylemlerini yoğunlaştırdı. 1946 yılında Kudüs'teki King David Oteli'nin dinamitlenmesi, Arap köyü Deyri Yasin'e karşı düzenlenen saldırılar, Yahudileri Filistin'e götürmekte olan Exodus adlı geminin İngiliz donanması tarafından geri çevrilmesi ve İngiliz askerleri ile Yahudiler arasında silahlı çatışmaların şiddetlenmesi gerilimi daha da arttırarak Filistin sorununu uluslararası bir sorun haline getirdi. (<http://www.dunyabulteni.net/tarih-dosyasi/173583/turkiye-israil-devletini-nasil-tanimisti->) İngiltere'nin bölgeyi kontrol etmedeki başarısızlığı ve asker kaybı İngiltere iç politikasında eleştirilere sebep oldu. Sonunda İngiltere sorunu 2 Nisan 1947'de BM gündemine götürdü ardından “15 Mayıs 1947'de Filistin Üzerine BM Özel Komisyonu “ kuruldu. Komisyonun çalışmaları sonucu 1 Eylül 1947'de başladı. Komitedeki üyelerden Kanda, Çekoslovakya, Guatemala, Hollanda, Peru, İsviçre, Uruguay Çoğunluk adı verilen ve Filistin'in Arap devleti, Yahudi Devleti ve BM vesayeti altında Kudüs şeklinde 3 bölgeye ayrılmasını öngören planı öne sürmüşlerdir. Diğer 3 devlet Hindistan, İran ve Yugoslavya ise Kudüs'ün başkent olduğu Araplar ve

Yahudilerden oluşan bağımsız bir Filistin federe devletini öngören Azınlık Planı savunmaktaydı. İsrail çoğunluk planından yana tavır alırken Filistinliler iki planıda reddetti. ABD'nin 11 Ekim 1947'de çoğunluk planından yana alacağını açıklaması Filistin sorununda önemli bir dönüm noktası olmuştur. (Duran, Ataman,2016, 106) Zira ABD'nin baskısı olmasaydı, çoğunluk planı BM'de kabul edilmeyecek ve bağımsız bir İsrail devletinin kurulması daha başlamadan tehlikeye düşebilecek yada daha sonraki bir tarihe ertelenecekti. (İnat, Duran, Ataman,2016, 106)) Nihayetinde, BMGK'ü 29 Kasım 1947'de genel olarak 13 ret, 11 çekimsiz, 33 kabul oy ile ve ABD, SSCB ve Fransa'nın Filistin topraklarının taksiminden yana oy kullanması ile Filistin bölgesinde, İsrail ve Filistin devletlerinin kurulmasına ve Kudüs'ün uluslararası bir statüde olmasını kabul etti. Bu Filistin topraklarının /56'sında bir İsrail devleti kurulacağı anlamına geliyordu ve bölge ülkeleri Arap dünyasının ortasında kendilerini tehdit edecek bir İsrail devletini asla istemiyordu. Bu karşı çıkış ve düşmanlık 1980 'lerin ortasına kadar aralıklı olarak devam edecek Arap İsrail savaşlarına sebep olacaktır.

Taksim kararının oylanmasında Türkiye aralarında 6 Arap ülkesinin de bulunduğu 12 ülkeyle birlikte ret kullandı.(Oran,2004,637) Elbette böyle bir kararın verilmesi tamamen siyasi dengelere bağlıydı Türkiye o dönem Arap devletlerine yakın bir politika izliyordu ve bu hamlesi de anlaşılırdı. Fakat bu yakınlık Türkiye'nin Arap İsrail Uzlaştırma Komisyonuna 12 Aralık 1948 ABD, Fransa ile birlikte katılmasıyla bozuldu. Arap devletlerinin karşı çıktığı bu komisyonu destekleyen ve kabul eden Türkiye, İsrail'in bağımsızlığına ilişkin bir tutum değişikliğinin ilk işaretlerini veriyordu(Oran,2004,640). Bu tutum değişikliğinin arkasındaki sebeplere baktığımızda; ABD'nin Truman Doktrinini ilan etmesi, Marshall Planını yürürlüğe sokması ve Türkiye'nin bu programlardan hem ekonomik olarak hem de Batı ittifakına girerek kendini güvence altına almak istemesi, kuruluş aşaması devam eden NATO'ya üye olmayı arzulayan Türkiye dış politikasını muhtemel müttefiklerin dış politikasıyla uyumlaştırmayı zorunlu görmesi, devletçi seçkinci aydınlar (Oran,2004, 641).

İsrail'in 14 Mayıs 1948'de bağımsızlığını ilan etmesinden bir gün sonra İsraililere karşı Mısır, Suriye, Ürdün savaş açtılar. Sayıca İsrail Kuvvetlerinden üstün olmasına rağmen tecrübesiz ve eşgüdümünden yoksun Arap orduları önemli bir başarı sağlayamadılar.(Oran, 2004 sy635) Savaş süreci için BM ateşkes ilanında bulundu fakat Arap devletleri tarafından kabul görmedi. 1948 Ekim ayında İsrail Kuvvetleri Mısır topraklarının bir bölümünü işgal ettiler. BM Güvenlik Konseyi 29 Aralıkta derhal ateşkes ilan edilmesini istedi. Mısır ve İsrail

Ocak 1949 başlarında bu çağrıya uydular. İsrail 1949'un ilk yarısında Mısır, Ürdün, Lübnan ve Suriye ile ayrı ayrı ateşkes anlaşmaları imzaladı.(Sönmezoğlu,2012,sy635) Savaş sona erdiğinde İsrail Filistin topraklarının yüzde 80'ini ele geçirmiş ve 800.000'e yakın Filistinlide mülteci konumuna düşmüştü. Birçoğu Lübnan ve Ürdün' yerleşen Filistinli mülteciler bu iki ülkede politik alana şekil gibi diğer Orta Doğu ülkelerine giden mültecilerde buradaki toplumsal yapıları önemli ölçüde etkilemişlerdir. Mısır ve Suriye yerleşen mültecilerse, sınırlarından İsrail hedeflerine yönelik gerçekleştirdikleri saldırılarla 1967 savaşının hazırlayıcıları olmuşlardır.(İnat, Duran, Ataman,2016, 109) 1. Arap İsrail savaşı sonucunda Kudüs Ürdün ve İsrail Arasında paylaşılır. Batı Şeria Ürdün'e Gazze ise Mısır'a verilir. Görüldüğü gibi İsrail bu savaş sonucunda topraklarını ikiye katlayarak büyüdü ve Filistin'i daha da baskı altına almaya başladı.

Süveyş Krizi sona erdiği bir dönemde Filistinliler arasında yeni bir ulusal bilincin temelleri atılıyordu. Mısır Üniversitesinde gören Filistinlilerin Gazze'deki Filistin halkının liderliğini üstlenmeye başlamalarıyla birlikte bu bölgedeki Filistinlik bilinci da artmıştır. Söz konusu kişilerin 1959-1969 yılları arasında yayımladıkları Filastinuna (Bizim Filistin) adlı derginin temel amacı Filistinlilerin ortak bilincini güçlendirirken, ayrıca dergi Arapların Filistin davasına ihanet ettiğini ve Filistin davasının bizzat Filistinlilerce üstlenilmesi gerektiğini yaygınlaştırma amacı da güdüyordu.(İnat, Duran, Ataman,2016, 109). Bu manada ulusal bilincin yükselmesi ilerleyen yıllarda halk tabanından bir örgütlenme olan 1. İntifadanın da temellerini atmıştır. Aralarında Filistin Kurtuluş Örgütünün liderliğini üstlenecek Yaser Arafat2ında bulunduğu Mısır'dan ayrılan Filistinli bir grubun 1957 Kuveyt'te yaptığı toplantıda şekillenen El- Fetih zamanla Filistin örgütlerinden en önemlisi olarak öne çıktı. Suriye'deki Baas Partisinden önemi destek gören El- Fetih'in temel amacı Filistinli genç mültecilerin ulusal yurt heyecanını canlı tutmak olarak açıklansa da, örgüt aynı zamanda Suriye2nintelkinleriyleİsrailİsrail hedeflerine yönelik saldırılar düzenlemeye başladı.(İnat, Duran, Ataman,2016, 112). Çoğunluğu Ürdün'de bulunan ve diğer Arap ülkelerine de dağılmış bulunan Filistinlileri teşkilatlandırarak, bunları mücadeleye sevk etmek için 1964 Mayısında, Ürdün'ün elinde bulunan Doğu Kudüs'te Birinci Filistin Kongresi toplandı ve burada Filistin Kurtuluş Örgütü kurularak bir de 33 Maddelik Filistin Milli Misakı kabul edildi. Bu Misak'a göre, İngiliz mandası altındaki Filistin toprakları Filistinlilerin anavatanı ve 6'ncı maddeye göre de, "Siyonist istilasından önce", yani 1917 Balfour Deklarasyonunun'dan önce, Filistin topraklarında devamlı oturan Yahudiler de Filistinli

sayılacaktı. Bunun dışında, 1947 ye kadar Filistin topraklarında yaşayan "Arap vatandaşları" ile bu tarihten sonra, ister Filistin topraklarında, ister bu toprakların dışında doğmuş olsun, Filistinli babadan olanlar Filistinli sayılacaktı. 9'uncu madde, Filistin topraklarının kurtarılması için silahlı mücadeleyi öngörmekteydi. 15'inci madde, "Büyük Arap Vatanından "Siyonist, emperyalist istilanın kovulmasından ve "Filistin'deki Siyonist varlığının tasfiyesinden söz etmekteydi. 19'uncu madde, Filistin'in 1947'deki taksimini ve İsrail devletinin kurulmasını geçersiz sayıyordu. 21'inci madde, Filistin topraklarının tamamen kurtuluşu yerine geçecek her türlü çözümü reddediyordu.(Armaoğlu, 2017,sy353) 1968 yılında yapılan Filistin Ulusal Konseyi'nin dördüncü toplantısında FKÖ yeniden örgütlendi. Komando grupları üye yapılırken, sözleşme yeniden gözden geçirildi ve Filistin Kurtuluş Ordusu'nun komando kanadı kuruldu. Bu örgüt birçok Arap ülkesinden mali ve askeri destek alıyordu en büyük finansörleri Suudi Arabistan, Kuveyt ve Şeyhliklerdi. Yine Arap üleşinde FKÖ büroları olmakla birlikte bu ülkelerin askeri kanadında eğitimde alıyorlardı. 1967'ye gelindiğinde Suriye ve İsrail arasındaki gerginlik hızla tırmandı. Filistin ve Suriye İsrail'in tek taraflı su politikasına karşılık 1965'te Ürdün nehrinin Dan ve Banyas kollarındaki su kullanabilmek amacıyla bir baraj inşasına başlaması ve 14 Temmuz 1966'da İsrail'in savaş uçaklarıyla bu inşaatı havaya uçurması iki ülke arasındaki gerilimi tırmandıracak. 1967 yılına gelindiğinde, su sorunu, gerilla saldırıları ve sınır ihlalleri sonucu artan gerilim 1967'ye gelindiğinde yerini sıcak çatışmaya bırakmıştı (İnat, Duran, Ataman,2016, 113). 5 Haziran'da sürpriz bir saldırıyla Ürdün, Mısır ve Suriye hava kuvvetlerinin büyük bir bölümü yok edildi ve en önemlisi İsrail Gazze Şeridini, Doğu Kudüs'ü ve Golan tepelerini işgal etti. Yine 1967 savaşından sonra Gazze ve bütün Sina yarımadası İsrail'in eline geçtiği için İsrail Süveyş Kanalına dayanmış ve güneyde de Şarmel-Şeyh'i alarak Tiran Boğazı'nın kontrolüne sahip olmuştur. Yine Sina'nın kuzeydoğusundaki Gazze bölgesi de İsrail'in eline geçmiştir. İsrail Ürdün'den Şeria nehrinin batısındaki bütün toprakları alarak, Şeria nehri Ürdün ile İsrail arasında sınır olmuştur. Keza, Ürdün'ün elindeki Doğu Kudüs de İsrail'in eline geçmiştir ki, bu suretle 2000 yıldan beri ilk defa olarak Yahudiler Kudüs'e tekrar sahip oluyorlardı. Osmanlı Devleti'nin 400 yıl elinde tuttuğu kutsal Kudüs'ü, Araplar 50 yıl ellerinde tutamamışlardı.(Armaoğlu, 356,2017) 1967 zaferi ile İsrail topraklarını dört misli daha genişletmiştir. 1967 savaşının sonuçları Filistin/ Arap-İsrail sorununda da önemli değişimleri de beraberinde getirdi. İsrail bir taraftan Araplar karşısındaki üstünlüğünü kanıtlarken, diğer taraftan da Batı Şeria ve Gazze'yi işgal ederek Filistin sorununu içselleştirdi. Arap devletleri İsrail'in bir ulus olarak var olup olmadığını sorgulamayı ve Filistinlilerin adına hareket etmeyi

bırakarak, savaşta kaybettiği toprakları geri alma konusuna odaklanmıştır. Filistinliler bu süreçten sonra yavaş yavaş kurtuluşun kedi iç dinamiklerinden olacağına inanmaya başlamış ve ona göre politika izlemeye başlamışlardır. (İnat,Duran, Ataman,2016, 113). İsrail Batı Şeria ve Kudüs'ün doğusunu işgal edince, Doğu Şeria'ya sığınanlarla birlikte Filistinli mültecilerin sayısı 3.9 milyona çıktı, Ürdün'de ise 1.2 milyona çıktı. Filistinli göçmenler yığını ileride Filistin İsrail sorununa barış girişimlerinde de kilit öneme sahip bir konu olarak karşımıza çıkacak.

Türkiye 1960 sonrası izlemiş olduğu çok yönlü dış politikanın Ortadoğu'ya yansımaları, Türkiye- İsrail ilişkilerinde de görülmüştür. 1967 yılında ile İsrail arasında bir savaş ortaya çıkınca Türkiye ülkesindeki üslerin Araplara karşı kullanılmayacağını ilan etmiştir. Türkiye sınırlarını güç kullanarak değiştirilmesi düşüncesine karşı olduğunu belirterek Araplara desteğini ortaya koymuştur. Ayrıca savaş sırasında Arap ülkelerine yiyecek ve giyecek yardımında bulunmuştur.(Kekevi,Tekinsoy,Türkmen,2017,sy:610) Türkiye savaş sonrasında Birleşmiş Milletler Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı'nda da Arapları desteklemiş, Genel Kurul'un İsrail'in işgal ettiği topraklardan çekilmesinde ısrarlı olmasını istemiştir. Genel Kurul oylamasında da Türkiye'nin Arap ülkelerinden yana oy kullandığı görülmektedir. Türkiye'nin 1967 Arap-İsrail Savaşı sırasında ve sonrasında bu tutumu Arap devletlerinde olumlu etki yaratmıştır.(Sönmezoğlu,408) 22 Haziran'da konu BM' de görüşülürken Türkiye Araplardan yana tutumunu daha da açık ortaya koydu. Genel Kuruldaki oylama sırasında, ABD ve Batılı ülkelere ayrılarak Araplarla birlikte İsrail'in 5 Hazirandan önceki sınırlarına çekilmesini isteyen 242 sayılı karar oy verdi.(Oran, 2004,791) Türkiye'nin politik tercihi 4. Arap İsrail savaşında da devam etti ve hem Araplara hem de Filistin'e destek oldu. Bunun somut örneğini 10 Kasım 1975'de BM genel kurulunda Siyonizm'i ırkçılığın bir türü olarak kabul eden kararına olumlu oy vererek gösterdi. Türkiye Laik bir devlet olma yapısı ve iç siyasi dinamiklerden kaynaklı olarak FKÖ mesafeli durmasına rağmen 1970'lerden itibaren örgütle ilişkilerini geliştirdi. Arap Birliğinin ve BM'nin de 1975'de FKÖ' yü Filistin'in resmi temsilcisi olarak tanınması ile Türkiye'de Ocak 1975 FKÖ'yü tanıdı. BU tavrı elbette İsrail tarafından olumsuz karşılandı çünkü onun nezdinde FKÖ terörist bir örgüttü. Bundan süreçte Türkiye ülkesinde FKÖ bürosu kurulabileceğini söyledi ve 1977 FKÖ siyasi Büro başkanı Sait Kamal'ın girişimleriyle FKÖ'ye diplomatik statüsü verdi. Ardından Bülent Ecevit'in davetiye Türkiye'ye gelen Yaser Arafat FKÖ 5Ekim 1979'da açılışını yaptı. Türkiye'nin FKÖ'ye verdiği desteğin somut biçimini Mısır ile İsrail arasında imzalanan Camp David

anlaşması oldu. Camp David anlaşması imzalandıktan sonra 3 Ekim 1979'da Türkiye'nin görüşünü dile getiren dış işleri bakanı Gündüz Ökçün henüz bir değerlendirme yapmak için erken olduğunu, fakat İsrail'in 1967 Savaşından önceki sınırlarına çekilmemesi ve FKÖ'nün dışarıda bırakılması halinde soruna adil bir çözüm bulunmasının mümkün olmadığını ifade ederek, Türkiye'nin FKÖ'ye verdiği desteği bir kez daha gösterdi. Yine Türkiye Uluslararası Platformlarda Filistin'i destekleyerek Filistinlilerin kendi devletlerini kurmaya hakları olduğunu söyledi ve bunu savundu. Yine Türkiye 21 Ağustos 1969'da Mescid-i Aksa'da çıkarılan yangın ve sonrasında oluşan krizde Türkiye dönemin politikasına uygun olarak Filistin ve Arap devletlerinin yanında oldu. Başbakan Süleyman Demirel 22 Ağustos'ta bir demeç vererek Türkiye'nin Mescid-i Aksa yangın felaketi karşısında diğer Müslüman ülkelerin yanında yer aldığını belirtti kamuoyunun da oluşan tepiti diplomatik alanda yansıdı. (Oran,2004,798) Türkiye bu konuda hassas davranarak BM Güvenlik Konseyinin de acilen konu hakkında toplanmasını talep etti ve konsey 271 sayılı kararla, Kudüs'ün statüsünü değiştirecek hamlelerin yapılmamasını istedi. Türkiye tutumunu aynı konu hakkında toplanan İslam Zirvesinde de korudu ve İsrail'in Kudüs'ten çıkması ve 1967 Savaşında işgal ettiği yerlerden geri çekilmesi için alınan kararları destekledi fakat sağduyulu davranarak zirvedeki İsrail'le diplomatik ilişkisi olanların ilişkiyi kesme yönündeki karar karşı çıktı. Anlaşıldığı gibi Türkiye'nin bu dönemde genel politikası Batılı ülkelerin İsrail'i desteklemelerine karşın Türkiye Arap İsrail çatışmasında ve Filistin sorununda iki tarafı da dengeleyecek politikalar izledi. Bu denge bazen açıkça Arap tarafına kaysa da Türkiye açıkça İsrail'i düşman etmedi ve tanımaktan vazgeçmedi ve genel olarak İsrail bölgedeki varlığını ve önemini bilincinde olarak hareket etti. 1980li yıllara gelindiğinde Türkiye belirgin olarak İsrail ve ABD ile ilişkilerini geliştirme yoluna gitti. Çünkü Arap ve Filistinlilere yıllardır destek verilmesine rağmen Türkiye Arap ve Filistinlilerden Kıbrıs Sorunu ve PKK sorunundan uluslararası bir destek göremedi. Bazı Arap ülkeleri aşırı derecede Türkiye-karşıtı BM kararlarına çekimser bile kalmayıp "olumlu" oy kullanırken Kıbrıs Rum Kesimi ve Yunanistan FKÖ'nün en yakın ilişkiler kurduğu ülkeler arasında yer alıyor, Filistin kamplarında Türkiye karşıtı silahlı gruplara gerilla eğitimi veriliyordu. (Sönmezoğlu,2006,450) Buna rağmen Türkiye Filistin konusunda sağduyulu ve dengeli davranarak Filistin'in meşru hakları konusunda olumlu çizgisini korudu. Ürdün Kralı Hüseyin'in İsrail İşgali altındaki Batı Şeria ve Doğu Kudüs üzerindeki haklarından Filistin hakkı lehine feragat ettiğini açıklamasının ardından 15 Kasın 1988 tarihinde sürgündeki Filistin Ulusal Konseyi'nin Cezayir'de Filistin Devleti'nin kurulduğunu ilan etmesi karşılığında Türkiye bu devleti bazı Arap ülkelerinden bile önce 15

Kasım 1988 tarihinde, yani bağımsızlığın ilan edildiği gün tanınmıştır.(Sönmezoğlu,2006 451) 40 Yıl önce “ İsrail’i ilk tanıyan Müslüman ülke” olan Türkiye bu defa “Filistin Devletini ilk tanıyan NATO üyesi” oldu. (Sönmezoğlu,2006,451). 1987’ye kadar Filistinliler küçük çapta birçok başkaldırı gerçekleştirdi fakat bu seferki başkaldırı diğerlerinden farklıydı. 1987 son aylarına doğru taşların silah olarak kullanıldığı ve tüm Filistin halkının özelliklerde gençlerin tek vücut halinde sokaklarda İsrail askerleriyle çarpıştığı bir hareketti.

1987 son aylarına doğru taşların silah olarak kullanıldığı ve tüm Filistin halkının özelliklerde gençlerin tek vücut halinde sokaklarda İsrail askerleriyle çarpıştığı bir hareketti. Bu dönemde ulusal bilincin yükselmesi ve Filistin halkının kurtuluşunun Arap Birliğinden ve yardımından geçmediğini düşünen aksine kurtuluşunun kendi içlerinden olacağına inanan ve siyasi görüşleri bir kenara bırakarak halk tabanından örgütlenmeleri sağlayan yeni nesil 1. İntifadayı başlatmıştır. (Çubukçu,2004,70) İntifada zamanla motivasyonunu ekonomik ve askeri baskılar yüzünden kaybetmeye başladığı yıllarda Soğuk Savaş’ta bitmişti ve ABD Ortadoğu’da yeni düzen kurarken karşısında Filistin sorununu ve İsrail’in onu zor durumda bırakacak müdahalelerini istemiyordu bu yüzden Filistin İsrail sorunu çözülmeliydi. Nihayetinde ABD Körfez Savaşında oluşan koalisyon dağılmadan Filistin İsrail sorununu çözmeyi hedefledi. ABD Başkanı George Bush ve SSCB başkanı Garbaçov’un çağrısıyla 1991’de Madrid Konferansı toplandı. Bu konferansa FKÖ’ü İzak Şamir’in taviz vermez tutumları yüzünden Ürdün delegasyonu ile birlikte katılmak zorunda kaldı. Bu konferans kalıcı çözümler üretmedi fakat konferansın önemi ardından gelen ikili görüşmeler ileride yapılacak anlaşmalar yolunu açmış oldu. 1992’de İsrail’in başbakanlığına daha ılımlı lider İzak Rabin göreve gelmişti ve Barış için Toprak formülünü benimsemişti. Bu tavrı barış görüşmelerini hızlandırdı. İzak Rabin ve Arafat’ın mektuplaşmaları iki tarafın kamuoyundadır tepkiyle karşılandı. Burada dikkat edilmesi gereken nokta Filistin ve İsrail’in karşılıklı olarak birbirlerine daha ılımlı davranması ve birbirlerinin barış ve güvenlik içinde var olma yolunda bir adım atılmasıdır. Oslo Anlaşması Filistin - İsrail çatışmasında bir dönüm noktasıdır. Bu görüşme, İsrail ile Filistin temsilcilerinin üst düzeyde ilk direkt yüz yüze anlaşma çabası olarak tarihe geçmiştir. Bu anlaşma görüşmeleri İsrail ve Filistinliler arasındaki çatışmaların iki taraf arasında kalan nihai olarak çözecek bir anlaşma ve gelecekteki ilişkiler için bir çerçeve olarak düşünülmüştü. Anlaşma, Norveç’in başkenti Oslo’da 20 Ağustos 1993 tarihinde sonuçlandı. Daha sonra resmen Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) Başkanı Yaser Arafat, İsrail Başbakanı İzak Rabin tarafından törenle 13 Eylül 1993 tarihinde Washington, D.C.’de halka

açık bir törenle imzaladı. Oslo anlaşmasının amacı, anlaşmanın 1. maddesinde şöyle belirtilmişti: Filistin geçici hükümetini kurmak, Gazze ve Batı Şeria'da yönetimi devralacak bir konseyin seçimle iş başına gelmesi ve 5 yılı geçmeyecek süreyle BMGK'nin 242 ve 338 maddelerine dayanan kalıcı bir statü anlaşmasını çerçevesi niteliğinde olacak. Oslo, Filistin'e o güne kadar sahip olmadıkları yetkiler bırakmıştır. (Bakar,8,9) Aynı zamanda ilk kez İsrail Filistinliler 'in meşru ve siyasi haklarını tanımıştır. Arabuluculuğunda 11-14 Temmuz 200'de Camp David' de bir araya geldi. Camp David' de görüşülen konular daha önceki anlaşmalarda ertelenen mülteciler yerleşimciler sınırlar Filistin devletinin yapısı ve Kudüs'ün statüsü üzerine olan sorunlarıdır. Bu sorunların hiç biri çözüme kavuşmamıştır. Gerek İsrail'in sert tutumları gerekse Filistin'in bu hayati konularda taviz vermemesi barış sürecini sonlandırdı. Camp David'te görüşmelerin tıkanmasından 1 yıl sonra Ariel Şaron, beraberindeki askerlerle 28 Eylül 2000'de Müslümanların gözünde üçüncü kutsal mekân olarak kabul edilen Mescid-i Aksa'ya İsrail'in Kudüs üzerindeki tam egemenliğini göstermek için kışkırtıcı bir ziyaret gerçekleştirdi. Bu olay zaten barış sürecinin işgalin bir maskesine dönüştüğünü düşünen Filistin cephesindeki gerginliği daha da artırdı ve bu gerginlik ziyaretin ertesi günü 29 Eylül'de İkinci İntifadanın (El- Aksa İntifadası) patlak vermesiyle sonuçlandı. (İnat, Duran, Ataman,2016, sy:127) Kısacası 1990'lara damgasını vuran barış süreci etrafında şekillenen sakinlik ikinci intifada ile birlikte resmen sona ermiş ve yerini tekrar "orantısız" bir şiddet sarmalına bırakmıştır. (İnat, Duran, Ataman,2016, sy:127). Birinci İntifada bazı hakların elde edildiği Oslo ile sonuçlanmış, ikinci intifada ise Oslo anlaşması ile elde edilen hakların İsrail tarafından yerine getirilmemesine tepki olarak başladı. İlk intifadada taşlarla ayaklanan Filistinlilere karşı İsrail'in uyguladığı şiddetle, ikinci arasında büyük değişiklik vardı.1987'de İsrail askerleri isyanı farklı şekillerde bastırmayı denemiş. Ama bu kez doğrudan silah kullanılıyor ve öldürülüyordu. Öldürülen Filistinli sayısı da bunun kanıtı. İkinci intifada aslında ayaklanmadan çok İsrail ile Filistin arasında bir savaşı (Çubukçu,2004,101). Artan gerilim uluslararası kamuoyunun dikkatini tekrar bölgeye çekmişti. 2002 yazında ABD ve Rusya ve birleşmiş milletlerden oluşan dörtlü yol haritası adı altında yeni bir Barış planı Hazırlandı ve 20 Aralık 2012'de kamuoyuna duyurulması öngörülen plan İsrail'in itirazları üzerine ancak 30 Nisan 2003'te açıklandı (İnat, Duran, Ataman,2016, sy:128). 3 aşamalı planın ilk safhası terörün sona ermesi, Filistinlilerin hayatlarını normalleşmesi Filistinlilerin siyasi reform yapması, İsrail'in işgal ettiği topraklardan geri çekilmesi, 2001 den beri inşa edilen Yahudi yerleşim merkezlerinin lağvedilmesi ve yenilerinin inşasına son verilmesi; ikinci safhası, sonucunda geçici sınırlarla

bağımsız bir Filistin devletinin kurulacağı Uluslararası bir konferans toplanması ve Devleti hazırlık olarak Filistin seçimlerinin yapılmasını; 3 sayfası ise nihai statü Anlaşması ve sorunun sona ermesini Nihayet sınırları saptanmasına ve Arap ülkelerinin İsrail ile barış antlaşmaları yapmalarını konu alacak bir uluslararası konferans toplantısını öngörüyor. (Çağlayan,2010,sy:526). Ancak Hamas ve El Aksa şehitleri Tugayı tarafından kısa aralıklarla düzenlenen 2 intihar saldırısı gerekçe gösterilerek plan askıya alındı. Saldırıların ardından İsrail Filistinli mahkûmların serbest bırakılmasını erteledi İsrail saldırıların durdurulmaması halinde barış sürecine ilerleme kaydedileceğini iddia etti. Yol haritası taraflara sunulduğu tarihten itibaren umut vaat etmeyen bir planlı ve Ortadoğu'nun karmaşık denkleminde ABD yönetiminin kayıtsız şartsız desteklediği Sharon hükümeti ve inisiyatifine kaybeden bir Arafat yönetiminin bu planı uygulanması mümkün görünmüyordu. (Çubukçu,2004,sy:108). Barış sürecinin çıkmaza girmesinde, Edward Said'in de yazdığı gibi, İsrail'in yükümlülüklerini yerine getirmemesi ve işgal de ayrımcılıkta diretmesi kadar Arafat yönetiminin güvenilirliğinin sarsılması yönetime yakın insanların karıştığı yolsuzluk, ekonomik ve siyasi çöküntüler de rol oynadı. Çünkü Filistin yönetimi yönetime yakın isimler halkın gözünde iyice kirlenmişlerdi. Bu süreç Filistin yönetiminin kurumları ile birlikte Gazze ve batı Şeria ya yerleşmesinden itibaren başlamış olsa bile intifada ile daha çok telaffuz edilir hale geldi. intifada süresince bir yandan “düşmanla mücadele edilirken Filistinliler kendi evlerinin de temizlenmesi gerektiğini” yüksek sesle Konuşmaya başladılar intifada Filistin yönetimine doğrudan Hedef almasa bile toplumsal temizlenme arınma anlamında fırsat yaratmıştır. (Çubukçu,2004,sy:109)

TÜRKİYE'DE İDEOLOJİK GRUPLARIN FİLİSTİN SORUNUNA BAKIŞI

Sosyalizm

İlk dönem sosyalizm karakteri, sanayi işçi sınıfının yaşadığı ve çalıştığı katı, hatta çoğu kez acımasız şartlardan etkilenmiştir. 19. Yüzyıl'ın başlarındaki laisses – faire politikaları, ücret seviyeleri ve fabrika koşulları belirlenirken fabrika sahiplerine tam bir serbestlik verdi. Ücretler genellikle düşüktü, çocuk ve kadın işçi kullanılması olağandı, iş gücü sık sık 12 saate çıkıyordu ve işsizlik tehditti. (Heywood,2007, sy:117) 19. Yy sonlarında sosyalizmin karakteri siyasi demokrasinin gelişmesi ve işçi sınıfının hayatındaki kademeli gelişimiyle değiştirilmiştir. Sendikaların, işçi sınıfı siyasi partilerin ve spor ve sosyal kulüplerin çoğalması daha fazla ekonomik güvenliğin sağlanmasına ve işçi sınıfının

endüstriyel toplum içine entegre edilmesine hizmet etmiştir. Sosyalizm hem 1. Dünya savaşına hem de sonraki dönemlere damgasını vuracak şekilde bir siyasi rejim olarak doğması Vladimir Lenin tarafından “ekmek, barış, özgürlük sloganı ile 1917 Rus Devrimi olarak da anılan Ekim Devrimi ile Sovyet sosyalist cumhuriyetler birliği ile vücut bulmuştur. Türkiye coğrafyasında da sosyalizmin geçmişi Osmanlı dönemine ve Kurtuluş Savaşı dönemine kadar uzanmaktadır fakat burada bizim amacımız Sosyalizmin tarihi geçişini incelemek olmadığından bunlara değinmeyeceğiz. Türkiye Cumhuriyeti döneminde Türkiye'nin sosyalist çizgisi Sovyet Devrimi'nden ayrı düşünülemez. Türkiye'de “emperyalizm karşıtlığı” düşüncesi, Ekim Devrimi'nin telkin ettiği bir düşünce olarak karşımıza çıkmaktadır. (AKKUŞ,2015,240) Türkiye'de sosyalizm Soğuk Savaş dönemi boyunca komünizm tehdit olarak algıladı ve tehdit algıları arttığı oranda da batı bloğuna yaklaştı. Özellikle Sovyetler Birliğinin Türkiye üzerindeki yoğun siyasi baskıları ve yayılmacı dış politikası Türkiye'yi bir güvenlik arayışına itmiştir. (Bağcı, Yakut, 2015,sy:136) 1950'li ve 60'lı iki kutuplu sisteme dayanan soğuk savaş gerginliğinin dorukta olduğu yıllardı ve bu gerginlik Türkiye'ye de yansımıştı. Bu noktada Türkiye'deki sosyalist devrimci gruplar baskı altındaydılar. Çünkü Türkiye Batı bloğundaydı ve böyle gruplara açık görüşlü davranamazdı. Dünyayı saran 68 kuşağı hareketi Türkiye de etkisini gösterdi. Bu grup içerisinde Filistin sorunun ateşli savunuculuğunu yapan kişilerde mevcuttu. Elbette Filistin'in özgürleşme hareketinde bağ kurdukları Filistinli gruplarda devrimci sosyalist gruplardı. Bunlara baktığımızda Ortodoks Hıristiyan asıllı sol görüşlü Naif Havatme'nin Şubat 1969'da kurduğu Laik, Marksist-Leninist bir örgüttü, Yine Yaser Arafat tarafından 1959'da kurulan El Fetih diğer adıyla Filistin Ulusal Kurtuluş Hareketi gibi sosyalist gruplarla bağ kuruluyordu. Bu günde ideolojik yakınlığa göre ilişki kurma devam etmektedir. Devrimci- Sosyalist grupların Filistin sorununu hangi kavramlar üzerinden inşa ettiğine baktığımızda genel olarak sosyalizmin ana temaları üzerinden savunmaktalar. Makro düzeyde ” Emperyalizmle mücadele” “ baskı altında tutulan halkların özgürleşmesi” gibi kavramlar kullanılıyordu. Bu kavramlar üzerinden aslında emperyalizm ve liberalizm gibi sınıfsal hiyerarşiyi, güçlü- güçsüz, işçi- işveren gibi ayrımları derinleştiren, Amerika ve onun Ortadoğu'daki önemli müttefiki İsrail eleştiriliyordu. Bu noktada devrimci sosyalist gruplar için “ Filistinliler İşgalci İsrail ve onun destekçisi emperyalist Amerika'ya karşı mücadele veriyorlardı, dolayısıyla bu devrimci mücadelenin bir parçasıydı ve desteklenmeliydi” Türkiye'deki bu gruplar Emperyalistlerle fikri olarak zaten bir mücadele içerisindeydiler bunu pratiğe dökmek içinde Filistin kamplarında İsrail ile savaşmak için illegal olarak eğitim almış kişiler de vardı.

Siyasal İslam Refah Partisi

1980'lerin sonlarından itibaren Türk dış politikasındaki en önemli olaylardan birisi Refah Partisinin temsil ettiği siyasal İslam'ın yükselişi olmuştur. Bu partinin başlangıcı 1970'lere gitse de,

RP'nin selefi, Milli Selamet Partisi(MSP),1973 ile 1980 arasında orta büyüklükte bir parti olarak kalmıştı; MSP'nin ulusal oy payı hiçbir zaman yüzde 12'yi aşmamıştı (Özbudun,2003,sy:69) Fakat ilerleyen yıllarda oy oranı her dönem artarak devam etti. 1995'e gelindiğinde oyların yüzde 21.4 'nü alarak parlamentoda 158 sandalyeye sahip olmuştu. Partinin lideri Necmeddin Erbakan bu güne kadar Türkiye'deki batı taklitçisi zihniyeti eleştirerek, yerine milli, manevi (İslami) ahlaki değerlerin siyasette, toplumda, ekonomide ve dış politikada hakim kılmak gibi önemli bir meydan okumayla iktidara gelmişti. Nitekim 24 Aralık 1995 Refah Partisi Seçim Beyannamesi'nde " Türkiye Yeniden Doğacak başlığı ile yayınladı. 1. Bölümünün C maddesi olan Refah Partisi Türkiye'nin meselelerini nasıl çözecek adlı başlığında ilk sırada "İslam Kardeşliği " yer almaktaydı. Bu madde önemlidir çünkü Refah partisi iktidara geldiği takdirde çizgisinin İslam ve onun değerleri olacağını belli ediyordu. Yine aynı metnin 4. Bölümü olan Dış Politika başlığının 1. Maddesi "Refah Partisi iktidarında dış politikada, barış, dostluk, hak hakim olacak" deniyordu. Refah Partisi ülkede İslami ve Milli Görüşü temsil ediyordu bu noktada hem İslam hem de Türk İslam tarihi gibi önemli kavramlara atıf yapıyordu. Bu hareket doğal olarak Türk İslam tarihinde önemli ve kutsal bir mekan olan Kudüs ve Mescidi Aksa'ya fazlasıyla önem veriyordu, dolayısıyla Filistinlilerin mücadelesine destek çıkıyordu. Her şeyden önce buradaki zulüm görenler masum insanlar olmakla beraber Müslümanlardı yine Türk milleti içinde her zaman önemli olan Filistin toprakları için burada İsrail'le mücadele ediyorlardı. Burada ilginç olan, 1996 Haziran ayında kurulan ve bünyesinde büyük ortak olarak her fırsatta İsrail'i eleştiren Refah Partisi'nin bulunduğu Refahyol hükümeti döneminde iki ülke arasında işbirliğinin daha da yoğunlaşarak gelişmesidir. Önemli askeri ve ticari bir çok anlaşma imzalanmıştır. Fakat Necmettin Erbakan liderliğindeki Milli Görüşçüler hükümetten istifa ettikten sonra daha hızlı bir biçimde devam etti. 2009 yılında İsrail'in Filistinlilere insanlık onuruna yakışmayacak biçimde abluka uygulaması Türkiye'de de yankı buldu. Necmettin Erbakan Zalimlere Lanet Mitinginde İsrail'i Ve Siyonizmi hedef alan cümleler kurdu. "Siyonistler Firavunları Geçti Filistinliler bilelim ki, kendi ülkeleri için değil, İslam âlemi, Türkiye ve bütün insanlık için mücadele ediyorlar. Hedef, Gazze'deki 1 buçuk milyon Müslüman kardeşimizi bir yandan

tanklarla, füzelerle, uçak bombardımanlarıyla yok edilmesi sağlanırken, öbür yandan kuşatılmış Gazze bölgesine konulan ambargolarla Müslüman kardeşlerimizin aç, ilaçsız, elektriksiz bir suretle yok edilmelerini sağlamaktır. Son 15 günde sadece 484 şehit, 4 binin üzerinde yaralı ve ilaç ve yiyecek tedavülünde kullanılan 40 tünel ve mahalleler yıkılmış, taş üzerinde taş bırakılmamıştır. Bu zulüm 50 yıldan beri devam etmektedir. İsrail böylece, Firavunların İsrailoğullarına uyguladıklarından daha fazlasını Filistinli kardeşlerimize uygulamaktadır. Yine başka bir konuşmasında “Çok değerli muhterem kardeşlerim, şimdi bu hitabımı en iyi cümlesini söylüyorum; Görevi layıkıyla yapmak başka bir şeydir. Bir şey yapıyormuş gibi lafla geçiştirmek başka bir şeydir. Laf yetmez, hareket, aksiyon ve çözüm gerekir. Bu mitingin yapılmasını vesile ettiği için Cenab-ı Allah’a sonsuz şükürler ederken başta İslam alemi olmak üzere insanlığın tamamı bu mitingimiz vesilesiyle Filistin’deki katliamın durdurulması için hiç vakit kaybetmeden gereken tedbiri almaya davet ediyorum.” Yine mitingin sonunda yapılan yemine Erbakan Hoca konuşmasının sonunda, mitinge katılanlara “Mukaddes şehrimiz Kudüs’ü, mukaddes mabedimiz Mescid-i Aksa’yı, İslam diyarı Gazze’yi, her türlü işgal ve tecavüzdü kurtarmak için, bütün İslam ve insanlık adına, bütün gücümüzle çalışacağımıza söz veriyoruz” denildi. Theodor Herzl liderliğinde Yahudilerin ileri gelenlerinin 1897 yılında İsviçre’nin Basel şehrinde I. Siyonist Kongreyi toplamış ve İsrail’in kurulması için gerekli plan ve çalışmalarını başlatmıştı. Ve 2. Siyonist kongre ve Büyük İsrail Devleti’nin kurulması içinde yüz yıl sonrası hedef konulmuştu. Fakat Siyonistlerin hesap etmediği bir şey vardı. Milli Görüş ve Lideri Prof. Dr. Necmettin Erbakan. Erbakan Hoca Başbakan olduğu dönemde tam da Siyonistlerin Büyük İsrail Devleti için hedef koyduğu 1897 Siyonist Kongresi’nin 100. yıldönümünde (1997) ve yapıldığı İsviçre’nin Basel kentindeki tarihi aynı salonda İslam Birliği Konferansı adıyla bir uluslararası toplantı düzenlendi. (<http://www.milligazete.com.tr/haber/970461/erbakan-hoca-ve-filistin-davasi>). Şüphesiz bu planlı bir şekilde mesaj verilmek için yapılmışönemli bir göndermeydi İsrail’e Yine 2003’de Filistin’ e dayanışma Mitinginde “ Nasıl Filistinli Kardeşlerimizin yanında olduğumuzu ilan ediyorsak nasıl İsrail kahrolsun diyerek haykırıyorsak dolaylı yoldan bunlara yardım eden... gafil zihniyetleri milletimiz adına uyarıyoruz... Bu aziz milletin bin yıllık tarihine layık olmaya çalışın... Ebabil kuşlarının azından küçük taşlar zalimleri yok etmeye yetmişti. İşte bu günde Mescid-i Aksa’dan namaz kılıp çıkan bu Müslüman imanlı kardeşlerimizin ellerindeki o küçük taşlar aynen ebabil kuşlarının ağızlarında attığı taşlar gibi kısa zamanda yok etmeye yetecektir, inşallah demiştir “ (<http://www.necmettinerbakan.net/videolar/no-295-prof-dr-necmettin-erbakan-filistinlilerle>

dayanisma-mitingi-istanbul-rp-20-03-1988.html). Şüphesiz Necmettin Erbakan'ın bu konuşmalardan da anlaşıldığı gibi Siyonist zulmüne en sert tepkileri veren ve Filistin davasının İslamcılarının benimsemesini, tanınmasını bu doğrultuda da bir bilinç inşa ederek savunmalarını hızlandıran Türk siyasi hayatındaki nadir kişilerdendir. Milli görüşçüler ve genel olarak İslamcılar Filistin davasıyla arasında kurduğu bağ manevi olarak İslam, fiziki olarak Kuduü ve Mescid-i Aksa ve siyasi olarak ta Filistin İslami Hareketi, Hamas, gibi Filistin'deki İslami direniş gruplarıydı. Bu noktada İslamcılar daha da özelde Milli görüşçüler Filistin davasını her konuşmasının sonunda söylediği “ zafer inananlarıdır”, “Ebabil kuşları”, “mücadele tüm İslam âlemi için “, “ Firavun İsrail” Irkçı Emperyalizme karşı mücadele”, “ kutsal davamız Kudüs”, “ ecdadı onurlandırma” gibi kavramlar üzerinden inşa etmiştir. Bu kavramlar elbette İslam ve Türk milletinin değerleri üzerine kuruluydu. Filistin Türk İslam tarihi açısından çok önemli bir kutsal mekân olmuştur. Tarihte Kudüs'le simgeleşen Selahattin Eyyubi, Selçuklu devleti ve son olarak Osmanlı devleti bu mekâna hizmet etmiş güvenliği için önlemler almış ve manevi ruhunu ve huzurunu korumuştur. Bu noktada İslamcılarda bunun bilincinde olarak bu topraklar için sürdürülen mücadelenin ateşli savunuculuğunu yapıyorlardı çünkü bu mekân hem ata yadigârı hem de buradakiler bizim Müslüman kardeşlerimizdi o zaman kardeş kardeşe yardım etmeliydi, bu zulüm karşısında.

Sosyal Demokrat: Adalet ve Kalkınma Partisi

Sosyal demokrat duruşuyla İslamcılar içerisinde Filistin davasına ulusal ve uluslararası alanda büyük destek vermiş gruplardan birisi de 2002'de iktidara gelen Adalet ve Kalkınma partisidir. AKP'nin Filistin konusundaki duruşuna ve hangi bağlamlar üzerinden inşa ettiğine bakmadan önce onun Türk dış politikasındaki genel anlayışı ve düşüncelerini hangi bağlamlar ile söze dönüştürdüğünden bahsetmek gerekir, çünkü bu hedef sorumlulukta Filistin davasını oturttukları çerçeveyi de anlamış olacağız. AKP dış politikasını anlamak noktasında Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın şu cümleleri dikkat çekicidir.” Uluslararası ilişkiler, asla ve asla teknik, mekanik ve aritmetik bir konu değildir. Elimize cetveli alıp, biçerek, sadece teorilerden yola çıkarak uluslararası ilişkileri yürütemezsiniz. Söylemek istediğim şudur: Adalet, eşitlik, özgürlük duygusunu ve vicdan hislerini uluslararası ilişkilerden uzak tutarsanız, uzun vadede bir yıkımın temellerini atarsınız”(Sunar,2014,sy:156) . Yine başka bir konuşmasında “ Bizler eksiksiz bir demokrasiye tecrübelerimizi birbirimize aktararak, hukukun hâkimiyetini sağlayarak, hem bölgesel krizlerin aşılacağını, hem de uluslararası ilişkilerin insan merkeze alan politikalar eksenine oturması gerektiğini savunuyoruz.” (

Sunar,2014sy:156) Türkiye’de uzun yıllar dış işleri bakanlığı ve bir dönem başbakanlık yapmış olan ve bunun yanı sıra köklü bir akademik geçmişe de sahip olan Ahmet Davutoğlu Türk dış politikası değerleri ön plana çıkartarak yeniden inşa etmeye çalışmıştır. Onun dış politika söylemleri de bu noktada önemlidir. “Eğer bir devletin vicdanı var gücü yoksa zaaf gösterir. Gücü var vicdanı yoksa tiranlığa dönüşür. Biz Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni müşfik ve muktedir bir devlet olarak inşa etmek durumundayız.”(Sunar,2014,sy:156). Yine başka bir konuşmasında “Burada önemli olan etik ve rasyonel, hani çok gündeme getirildiği için. Değer boyutu taşımayan bir dış politika güç ağırlıklı olur ve gücü haklı görmeye başlar. Biz, hiçbir zaman değer ağırlıklı dış politikadan, akıl dış politikadan vazgeçemeyeceğiz ama aynı zamanda realist bir dış politika takip edeceğiz, ikisini birleştireceğiz, ikisini bir arada geliştireceğiz”. http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu_nun-besinci-buyukelciler-konferansi-kapsaminda-izmir-universiteler-platformu-tarafindan-d.tr.mfa) Yine Türk İslam tarihinde büyük manevi öneme sahip Türk büyükleri olan Hoca Ahmet Yesevi, Mevlana, Yunus Emre gibi vicdana, barışa hoşgörüyü, adalete önem veren isimleri dış politik söylemlerde insanlığın aslında evrensel değerlerine vurgu yaparak Türkiye’nin değerleri ve çıkarlarını bütünleştirmeyi amaçlamıştır. “Yine Davutoğlu’nun eski Osmanlı bakiyesi olan devletlere karşı Gönül Coğrafyası kavramı da bu noktada önemlidir ve kendisi bu kavramı şöyle tanımlıyor “ Bizim vatandaşlarımız var, bir modern çağdaş devlet sınırları dışında kalmış olan ama şu ya da bu sebeple başları sıkıştırgında bizim coğrafyaya dönen, rüyalarında İstanbul’u gören, Şeb-i Aruz’la aynı hisleri hisseden, Osmanlı arşivlerini bilmek zorunda olan geniş bir coğrafya var”. Söylemlerden anlaşıldığı gibi Ak parti dış politikasını evrensel insani değerler üzerinde inşa etmiş ve bunu tarihsel birikimlerle besleyerek yeni bir dış politika ve medeniyet söylemleri üretmiştir. Keza Gönül Coğrafyasından kasıt Osmanlı bakiyesi ve bu gün bizimde komşumuz olan topraklarda atalarımızın bıraktığı insani ahlaki ve fiziki kalıntılar halen mevcut buradan yola çıkarak bu coğrafyanın sorunlarıyla ilgilenmeyi kendine dert edinmeyi bir sorumluluk olarak bilmekteler. Bu sorunları sadece ulusal alanda değil uluslararası alanda gündeme getirilmesi sorunlara çözüm bulunması noktasında “insanlık ve insanlığın ortak vicdanı kavramlarıyla sorunun sadece Türkiye tarafından değil insanlık adına diğer devletleri harekete geçirmeye çalışmışlardır. Filistin konusu da bu değerlerden ayrı düşünülemez. Her şeyden önce Türkiye iki taraf içinde adil çözümden yanadır. Türkiye’nin savunduğu çözüm Filistin Meselesi, Ortadoğu’da istikrarın teminin önündeki en büyük engellerden biri olmayı sürdürmektedir. Türkiye, Filistin-İsrail ihtilafına müzakereler yoluyla adil, kapsamlı ve kalıcı bir çözüm getirilmesini ve 1967 sınırları dâhilinde, başkenti Doğu

Kudüs olan bağımsız, egemen ve coğrafi bütünlüğe sahip bir Filistin Devleti'nin vücut bulmasını desteklemektedir. http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu_nun-dunya-islam-bilginleri-baris_-itidal-ve-sagduyu-inisiyatifi-toplantisinde-yaptiklari.tr.mfa) “Kudüs’ü bugün bütün bu mirastan arındırmak isteyenler, aslında sadece Filistin halkına zulmetmekle kalmıyorlar, aynı zamanda insanlık tarihine karşı da büyük bir cürüm işlemektedirler.” Müslümanlar olarak değil, bütün bir insanlık olarak Mescid-i Aksa’ya vurulmak istenen bu kilide karşı ahlaki ve ontolojik tarih bilincimizle isyan etmek zorundayız. Bunun için siyasetçi olmaya gerek yok, bunun için diplomat olmaya gerek yok, bunun için bu konuyla doğrudan ilgili bir uzman olmaya da gerek yok, bunun için insan olmak yeterli.” Cumhurbaşkanı Erdoğanın söylemlerine baktığımızda o da hemen hemen Aynı kavramlara vurgu yapmaktadır. "Üzerine dökülen çok kanı emmek zorunda kaldı. Bugün Kudüs'te ve Filistin şehirlerinde ağlatılan her çocuk, acı çektirilen her anne, vurulan, dövülen, hakaret edilen her insan yaklaşan yeni bir fırtınanın habercisidir. Adaletin olmadığı yerde zulmü vardır ama aynı zamanda bir uyanışta, başkaldırı da vardır. Kudüs meselesi inşallah topyekun insanlığın ve özellikle de Müslümanların uyanışına vesile olacaktır" (https://www.ntv.com.tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-kudus-meselesi-insanligin-yanisina-vesile-olacaktir,p6lrJHl_p0mSzOtd3zlOQg) Kudüs kararıyla ateşlenen fitil, Amerika ve İsrail ile birlikte tüm insanlığa yönelik tehditlerin kapısını açmıştır. Bölgemizde yaşanan diğer sorunlar, Filistin meselesini bize ve insanlığa asla unutturamaz. Filistin meselesine adil ve sürdürülebilir bir çözüm bulunmadan bölgesel ve küresel ölçekte kalıcı barış ve istikrardan söz edilemez. Hukuku çiğneyen, vicdanları yaralayan bu tür adımlar uluslararası sisteme ve Birleşmiş Milletlere yönelik güveni de dinamitliyor. Hepimizin geleceğini ilgilendiren bu duruma seyirci kalamayız” (<http://www.milliyet.com.tr/son-dakika-iiit-liderler-zirvesi-siyaset-2571767/>) Söylemlerin hangi kavramlar üzerinden inşa edildiğine baktığımızda herşeyden önce kapsayıcı ve tarihsel bağ sorumluluğa vurgu yapan gönül coğrafyasıdır. Yine daha uluslararası devletler üstü kavramlara baktığımızda insanlığın ortak vicdanı, uluslararası hukukunun zafiyeti, insan onuru gibi kavramlarını İslam dininin ve tarihimizin önemli olaylarıyla birleştirmektedirler örneğin veda hutbesinin insan hakları ve etnik ayrımcılık le ilgili söylemlerine vurgu yapmaktadır. Bu noktada söylerde Batı ve İsrail oldukça eleştirilmektedir çünkü çağdaş, özgürlükçü olduğunu iddia ettikleri devletler Filistin sorununa kör sağır kalmakta ve kalıcı çözümler üretmemektedirler.

Sonuç

Türkiye Filistin sorununu çözüme kavuşması noktasında bölgesel ve siyasi olarak uluslararası alanda önemli aktörlerden birisidir. Bunun yanında Türkiye'deki ideolojik grupların ve temsil ettikleri siyasi partilerin hepsinin sorunu farklı kavramlar üzerinden inşa ederek benimsediklerini görmekteyiz. Her ideolojinin farklı dilleri mevcuttur devlet, egemenlik, dış politika gibi bir çok kavrama farklı bakarlar, yani konuştukları diller farklıdır. Fakat günümüz modern uluslararası sistem bunların hepsini birbirine görelide olsa yaklaştırmıştır. Türkiye'de önemli merkez grupların Filistin sorununu benimsemesi Türkiye'yi tarihsel sorumluluk gibi kavramlarla birlikte bir adım öne götürürken bir adım geriye de atmaktadır. Çünkü bu ideolojik gruplar kısır iç siyasi tartışmalardan dolayı bir araya gelememektedir. Yine bu ideolojik grupların Filistin'deki siyasi örgütlenmeler ile kurdukları bağda farklıdır. Örneğin Sosyalistler Filistin'deki sosyalist gruplara destek vermektedirler İslamcılar ise İslami olan gruplara destek vermektedirler bunun kapsamı bu gün değişmiş olsa da tercih noktasında kendilerine yakın olanı seçmektedirler. Fakat bu grupların bir ortak noktası varsa o da Filistin halkının tam bağımsız özgür bir devlet olması ve yapılan zulümlerin son bulmasıdır. Bu gruplar farklı diller konuşsa da önemli olan ortak noktalarıdır. Eğer gerçekten Filistin halkının kurtuluşu için mücadele vermek istiyorlarsa hedefleri buysa bu ortak nokta onları bir araya getirmeli kısır siyasi tartışmalara Filistin'i kurban etmemelidirler. Biliyoruz ki bir devlet içinde ne kadar güçlüyse ve bir sorun karşısında ne kadar birbirine kenetleniyorsa dış politikada da o kadar güçlüdür. Bu noktadan hareketle Türkiye'nin iç politikasında taraflar arasında oluşacak bir mutabakat Türkiye'nin sorunu uluslararası alanda daha dik bir duruşla savunmasına ve sorunun çözülmesine daha önemli bir aktör olarak var olacaktır. ABD'nin Kudüs'ü başkent ilan ettiğinde AKP Grup Başkanvekili Mustafa Elitaş, CHP Grup Başkanvekili Özgür Özel ve MHP Grup Başkanvekili Erhan Usta imzasıyla sunulan metinde, tüm dünya devletlerine çağrıda bulunularak "1967'de belirlenen ve halen işgal altında bulunan Doğu Kudüs'ü Bağımsız Filistin Devleti'nin başkenti olarak tanımaya davet ediyoruz" denildi. (<https://www.habererk.com/gundem/dogu-kudus-u-bagimsiz-filistin-in-baskenti-olarak-taniyin-h43308.html>) Bu partiler için umut verici bir harekettir fakat daha derin kalıcı ve kapsamlı bir çözüm için bir araya gelinmelidir.

Kaynakça

1. Andrew Heywood, Siyasi İdeolojiler, Adres Yayınları, 5. Baskı, 2013, Ankara
2. Baskın Oran(Editör) Türk Dış Politikası, Cilt:1 1919-1980, 10. Baskı, 2004 İstanbul, İletişim Yayınları
3. Faruk Sönmezoğlu, Uluslararası Politika Ve Dış Politika Analizi, 2012, Der Yayınları, İstanbul
4. Mete Çubukçu, Bizim Filistin Bir Direnişin Tarihçesi, 2004, Metis yayınları, İstanbul
5. Noam Chomsky- Ilan Pappé, Yaşamla Ölüm Arasında Gazze, 2001, bgst yayınları İstanbul.
6. Selin Çağlayan, İsrail Sözlüğü, 2010, İletişim Yayınları, 3. Baskı, İstanbul
7. Bülent AKKUŞ, TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE SOSYALİZM: Türkiye Komünist Partisi'nin Cumhuriyet Halk Partisi'ne Bakışı Ve Özgün Bir Düşünür Ve Siyaset Adamı Olarak Mehmet Ali Aybar, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi ,Cilt: 8 Sayı: 40, Ekim 2015.
8. Prof. Dr. Erol Güngör, Dünden Bugünden Tarih- Kültür- Milliyetçilik, Ötüken Yayınları, 4. Basım, 1987, İstanbul.
9. Prof. Dr. Hüseyin Bağcı, Doç. Dr Kemal Yakut, Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Yayını, Türk Dış Politikası 1, 3. Baskı Mart 2015, Eskişehir
10. 24 ARALIK 1995 REFAH PARTİSİ SEÇİM BEYANNAMESİ (ÖZET), T.B.M.M Kütüphanesi YER : 91-3939 YIL :1995 DEM 96-1072.
11. Prof. Dr. FAHİR ARMAOĞLU, 20'İNCİ YÜZYIL SİYASİ TARİHİ, 1914-1995, 23. Baskı, 2017, TİMAŞ YAYINLARI
12. <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/KA%C5%9ETAN-Y%C3%BCKsel-ORTA-DO%C4%9EU%E2%80%99DA-ARAP-%C4%B0SRA%C4%B0L-M%C3%9CCADELELER%C4%B0-VE-T%C3%9CRK%C4%B0YE.pdf>
13. <http://marksist.org/icerik/Tarihte-Bugun/2022/2-Haziran-1964-Filistin-Kurtulus-Orgutu-kuruldu>
14. http://tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/yon/Y%C3%B6n%20Dergisi%20-%20C-1%20-%20Sayi%20-%202011.pdf om/2011/04/03/filistin-kurtulus-orgutu-fko/
15. <http://www.nkfu.com/arap-israil-savaslari-sebepleri-ve-sonuclari/>
16. (<https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/KUTUPHANEDE%20BULUNAN%20DIJITAL%20KAYNAKLAR/KITAPLAR/SIYASI%20PARTI%20YAYIN>

[LARI/199601072%20RP%20SECIM%20BEYANNAMESI%201995/199601072%20RP%20SECIM%20BEYANNAMESI%201995.pdf\)](#)

17. <https://www.tccb.gov.tr/receptayyiperdogan/konusmalar/>
18. http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu_nun-dunya-islam-bilginleri-baris_itidal-ve-sagduyu-inisiyatifi-toplantisinde-yaptiklari.tr.mfa
19. http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu_nun_uluslararası-kudus-topla http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu_nun-dunya-islam-bilginleri-baris_itidal-ve-sagduyu-inisiyatifi-toplantisinde-yaptiklari.tr.mfan http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu_nun-acilisinda-yaptiklari-konusma_12-mayis-2014_an.tr.mfa

